

**ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΑΘΗΝΩΝ
ΣΧΟΛΗ ΝΟΜΙΚΩΝ, ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ
ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΝΟΜΙΚΟ
ΤΟΜΕΑΣ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ
ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ
ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: Α. ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ**

**ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ ΚΑΙ ΧΡΗΣΤΑ
ΗΘΗ**

**ΤΡΙΑΝΤΟΥ ΑΛΕΞΙΑ
Α. Μ 1340200400804**

ΑΘΗΝΑ 2009

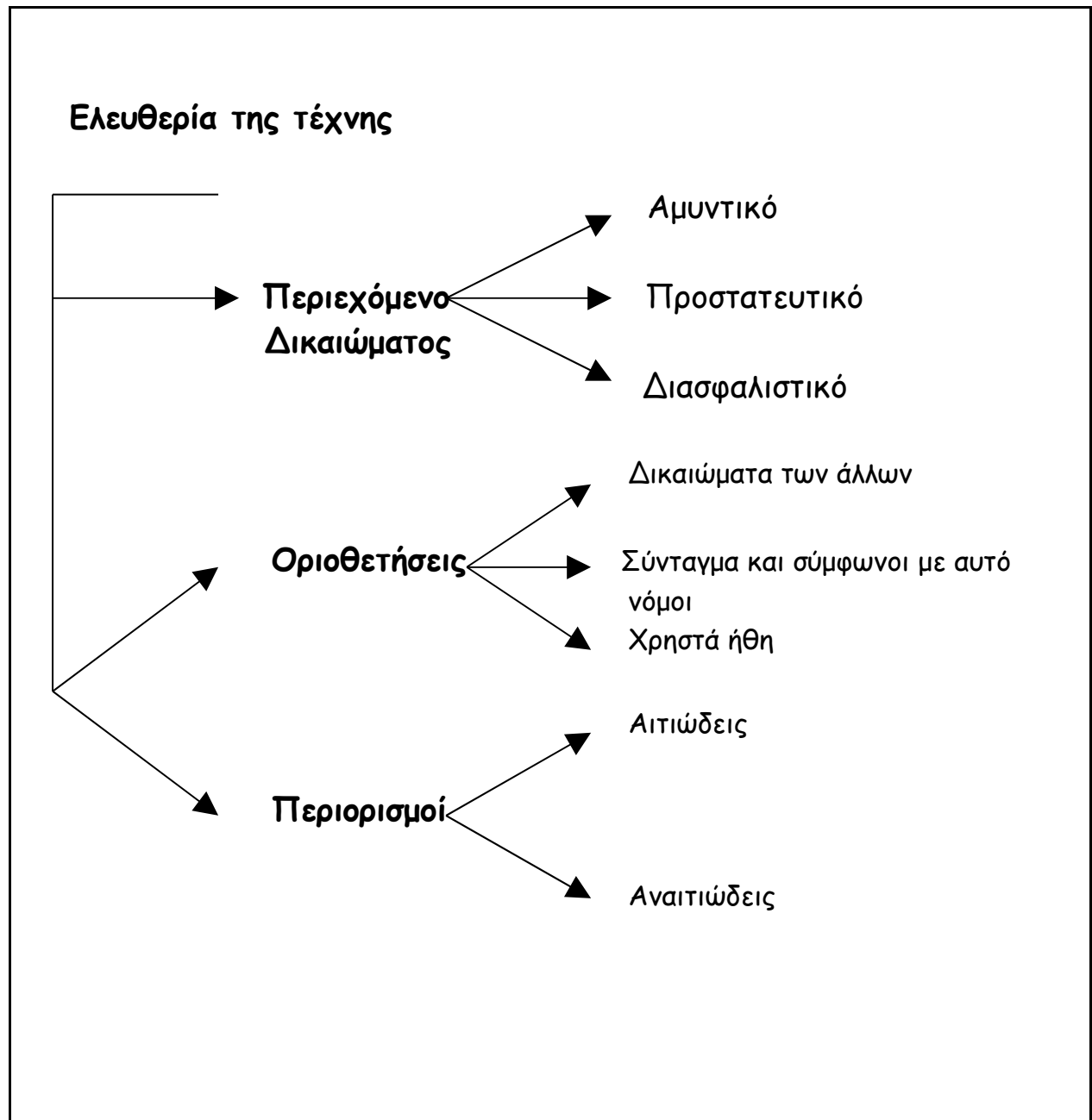
ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

<i>Πίνακας περιεχομένων</i>	2
<i>Συνοτομογραφίες</i>	3
<i>Μέθοδος προσέγγισης της τέχνης</i>	4
<i>Εισαγωγή</i>	5
Κεφάλαιο 1. Η ελευθερία της τέχνης	6
1.1.1 <i>Πραγματική έννοια</i>	6
1.1.2 <i>Νομική έννοια</i>	7
1.1.3 <i>Περιεχόμενο της ελευθερίας της τέχνης</i>	8
1.1.4 <i>Φορείς</i>	10
1.1.5 <i>Οι διαστάσεις της ελευθερίας της τέχνης</i>	10
<i>A- Αμυντικό περιεχόμενο</i>	10
<i>B- Προστατευτικό περιεχόμενο</i>	11
<i>Γ-Διασφαλιστικό περιεχόμενο</i>	11
1.1.6 <i>Περιορισμοί και οριοθετήσεις της ελευθερίας της τέχνης</i>	12
<i>A- Οριοθετήσεις</i>	12
<i>B- Περιορισμοί</i>	12
1.1.7 <i>Η ελευθερία της τέχνης στα πλαίσια του Διεθνούς και Ευρωπαϊκού Δικαίου</i>	14
Κεφάλαιο 2. Χρηστά ήθη	15
2.1.2 <i>Έννοια</i>	15
Κεφάλαιο 3. Ειδικά ζητήματα	16
<i>Άσεμνο</i>	16
3.1.1 <i>Έννοια</i>	16
3.1.2 <i>Νομολογία</i>	17
<i>Κινηματογράφος</i>	18
<i>Ελευθερία της τέχνης και θρησκεία</i>	19
<i>Νομολογιακά παραδείγματα</i>	19
<i>Συμπέρασμα</i>	21
<i>Παράρτημα</i>	22
<i>Βιβλιογραφία</i>	27
<i>Νομολογία</i>	29

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

Άρειος Πάγος	ΑΠ	
Εφετείο Αθηνών	ΕφΑΘ	
Συμβούλιο της Επικρατείας	ΣΤΕ	
Σύνταγμα	Σ	
Δικαιώματα του Ανθρώπου		ΔΤΑ
Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου		ΕΣΔΑ
Ανώτατη Σχολή Καλών Τεχνών	ΑΣΚΤ	
Βλέπε	ΒΛ	
Παράγραφος	παρ.	
Όπως παραπάνω	όπ. Παρ.	
Σελίδες		Σελ
Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου		ΕΣΔΑ

ΜΕΘΟΔΟΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗΣ ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το Ελληνικό Σύνταγμα περιέχει βασικές διατάξεις που κατοχυρώνουν θεμελιώδη δικαιώματα. Αρχικά, είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι ο όρος δικαίωμα έχει τις ρίζες του στο ιδιωτικό δίκαιο. Δικαίωμα είναι η εξουσία που παρέχει το σύστημα του δικαίου σε πρόσωπο ή κατηγορία προσώπων ή σε ένωση προσώπων για την ικανοποίηση ενός συμφέροντος¹. Ωστόσο, δικαίωμα και ελευθερία είναι δύο έννοιες οι οποίες δεν ταυτίζονται².

Κατά το άρθρο 16 παρ.1 Σ *«Η τέχνη και η επιστήμη, η έρευνα και η διδασκαλία είναι ελεύθερες. Η ανάπτυξη και η προαγωγή τους αποτελεί υποχρέωση του Κράτους»*. Στην αρχή της εργασίας γίνεται ανάλυση της ελευθερίας της τέχνης καθώς και σε όλες τις επιμέρους πτυχές που παρουσιάζει. Το γεγονός ότι η διάταξη του άρθρου αυτού δεν θέτει ρητούς περιορισμούς, δεν απαλλάσσει το δικαίωμα από τις οριοθετήσεις, στις οποίες υπόκεινται όλα τα δικαιώματα. Στην παρούσα εργασία θα εξεταστεί ειδικότερα η σχέση της ελευθερίας της τέχνης με τα χρηστά ήθη.

Είναι γενικά παραδεκτό, ότι κάθε προσβολή των συνταγματικών δικαιωμάτων έρχεται σε αντίθεση προς τα χρηστά ήθη³. Για το λόγο αυτό αλλά και λόγω της στενής συνάφειας των χρηστών ηθών με την έννοια του άσεμνου η μελέτη αυτή παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον και γίνεται ειδική αναφορά στην έννοια του άσεμνου λόγω της στενής του συνάφειας με τα χρηστά ήθη αλλά και στην σχέση αυτού με τις κινηματογραφικές ταινίες και τα έργα τέχνης γενικά, καθώς και στην προσβολή της θρησκείας από έργα τέχνης. Τέλος, γίνεται παράθεση ορισμένων νομολογιακών αποφάσεων με σκοπό την καλύτερη εμβάθυνση στο θέμα.

¹ Βλ. Τσάτσος Δ. Θ., Συνταγματικό Δίκαιο Γ', Θεμελιώδη δικαιώματα Ι, Γενικό μέρος, εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα- Κομοτηνή, 1988,σελ.21

² Κατά την κλασική νομική θεωρία δικαίωμα και ελευθερία είναι όροι συνώνυμοι. Τα ατομικά δικαιώματα είναι μερικότερες μορφές του δικαιώματος της ελευθερίας.

³ Βλ. Δημητρόπουλος Αν., Συνταγματικά δικαιώματα, Σύστημα Συνταγματικού Δικαίου, Τόμος Γ', εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα- Θεσσαλονίκη 2008, σελ.172

Κεφάλαιο 1: Η ελευθερία της τέχνης

1.1.1 Πραγματική έννοια

Η τέχνη αποτέλεσε έναν από τους σημαντικότερους παράγοντες διαμόρφωσης και ανάπτυξης του ελληνικού πολιτισμού, μέσα στον οποίο, όμως, και η ίδια δημιουργήθηκε.

Ως τέχνη νοείται κάθε δημιουργική έκφραση της ανθρώπινης φαντασίας, με έργα που διέπονται από αισθητικούς κανόνες και κατά συνέπεια έχουν αισθητικό χαρακτήρα⁴.

Ωστόσο, ο χαρακτηρισμός μιας δημιουργίας ως έργο τέχνης αντιμετωπίζει κάποιες δυσκολίες. Έχει υποστηριχθεί η άποψη ότι έργο τέχνης είναι ό,τι ο ίδιος ο δημιουργός του θεωρεί ως τέτοιο, εκτός αν έρχεται σε προφανή αντίθεση με τις κρατούσες κοινωνικές αντιλήψεις. Μια άλλη άποψη υποστηρίζει ότι έργο τέχνης είναι το έργο, το οποίο εμφανίζει τα εξωτερικά χαρακτηριστικά που ανταποκρίνονται στον ορισμό μιας συγκεκριμένης τέχνης.

Το Πλημμελειοδικείο Αθηνών έκρινε ότι στα έργα τέχνης υπάγονται τα καλλιτεχνήματα κι όχι κάθε ανθρώπινο κατασκεύασμα, υπό την έννοια της τεχνικής και γι αυτό άλλωστε οι συμβουλευτικές επιτροπές των δικαστηρίων για τα θέματα αυτά απαρτίζονται και από καθηγητές της ΑΣΚΤ. Συγκεκριμένα, το άρθρο 30 του ν.5060/31 προβλέπει την δυνατότητα συγκρότησης συμβουλευτική επιτροπής από ειδικούς της τέχνης, η οποία γνωμοδοτεί σχετικά με αν ένα έργο παρουσιάζει τα χαρακτηριστικά ενός έργου τέχνης, με σκοπό την υποβοήθηση του έργου του δικαιοδοτικού οργάνου⁵.

Ορισμός της τέχνης είναι δυσχερές να δοθεί και εν πολλοίς εξαρτάται από το πόσο ο αποπειραθείς να δώσει έναν τέτοιο ορισμό, ασχολείται με τα θέματα της αισθητικής και της τέχνης. Γίνεται κοινώς αποδεκτό ότι ο καλλιτέχνης δίνει αισθητή μορφή σε μια πνευματική δημιουργία, η οποία σχηματίζεται με κάλλος, δηλαδή με αρμονία τόνων και χρωμάτων κτλ κι έχει ως σκοπό την επικοινωνία και την μετάδοση

⁴ Βλ. Σκουρής Β., Κράτερος Ι., Η ελευθερία της διαφήμισης., εκδ. Αντ.Ν. Σάκκουλας, Θεσσαλονίκη 1996 και Μπαμπινιώτης, Λεξικό της νέας ελληνικής γλώσσας, εκδ. κέντρο λεξικολογίας, 2002, σελ. 1780

⁵ Βλ. Σιδέρης, Άσεμνα θέματα και κινηματογράφος, Αρμενόπουλος, ΛΗ, 1984, σελ. 97-106

συναισθημάτων ή γενικότερα να αναγάγει ένα μήνυμα σε ιδεατή αλήθεια που απελευθερώνει το πνεύμα⁶.

Από τους παραπάνω ορισμούς προκύπτει η ανάγκη αποφυγής ύπαρξης ενός ορισμού από την κρατική εξουσία και, επομένως, αποφυγής εμφάνισης ενός φαινομένου κρατικού ελέγχου του επιπέδου της τέχνης.

Συμπερασματικά, δεν είναι δυνατό να δοθεί ένα συγκεκριμένο ποιοτικό κριτήριο σχετικά με το χαρακτηρισμό ενός έργου ως έργου τέχνης⁷.

1.1.2 Νομική έννοια

Η διάταξη του άρθρου 16 παρ.1 Σ εμφανίστηκε για πρώτη φορά στο Σύνταγμα του 1927 με πρωτοβουλία του Αλ. Παπαναστασίου στο άρθρο 21 Σ, κατά το οποίο «*Η τέχνη και η επιστήμη και η διδασκαλία αυτών είναι ελεύθερες, διατελούν δε υπό την προστασία του Κράτους, το οποίο συμμετέχει εις την επιμέλειαν και εξάπλωσιν αυτών*⁸» έχοντας ως πρότυπο τη διάταξη του άρθρου 142 του Συντάγματος της Βαϊμάρης⁹.

Σήμερα, τέχνη κατά το άρθρο 16 παρ.1 Σ είναι κάθε δημιουργική έκφραση της φαντασίας. Δεν υπόκειται συνεπώς, όπως έχει ήδη αναφερθεί, ούτε γενικά, ούτε συγκεκριμένα στον κρατικό ορισμό και χαρακτηρισμό, αλλά στους κανόνες της κοινής λογικής, διαφορετικά η ύπαρξη ενός ορισμού θα είχε οδηγήσει σε κατάπνιξη της καλλιτεχνικής δημιουργίας και της επιστημονικής προόδου. Μόνο όταν το κράτος θέλει να προστατεύσει, να ενισχύσει ή να προωθήσει την τέχνη είναι αναπόφευκτος και συνταγματικά ανεκτός ο χαρακτηρισμός¹⁰.

Η τέχνη, κατά συνέπεια, όπως αυτή προστατεύεται στο άρθρο 16 παρ.1 Σ, δεν αναφέρεται, όπως είναι λογικό, στην τεχνική αλλά στις καλές τέχνες (όπου ανήκουν και ο χορός, η μουσική, η ποίηση, η αρχιτεκτονική, η ζωγραφική ή άλλη διακοσμητική τέχνη, θέατρο, κινηματογράφος)¹¹. αξίζει να σημειωθεί ότι, η νομολογία δέχεται ότι η ελευθερία της τέχνης περιλαμβάνει την ελευθερία δημιουργίας και κυκλοφορίας έργων τέχνης αλλά και την ελευθερία προσβάσεως του κοινού σε αυτά.

⁶ Βλ. ΠλημμΑθ 12654/1978, Ποινικά Χρονικά ΚΗ', 1978, σ.639-645

⁷ Βλ. ΕφΘεσσαλ 11178/72, Ποινικά Χρονικά, 1972, σελ. 769

⁸ Βλ. Μαυριά Κ.Γ., Παντελή Α.Μ., Συνταγματικά κείμενα, Τόμος Πρώτος, εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα 2007, σελ. 144

⁹ Βλ. Κόρσος Δ., Ελευθερία της τέχνης, της επιστημονικής ερεύνης και της διδασκαλίας κατά το σχέδιον του νέου Συντάγματος, Μελέτες, 1992, σελ. 159

¹⁰ Βλ. Δαγτόγλου Π. Δ., Συνταγματικό Δίκαιο, Ατομικά Δικαιώματα, Τόμος Α', εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα- Κομοτηνή, 2005, σελ.736

¹¹ Βλ. Χρυσογόνος Κ.Χ, Ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα, εκδ. Αντ.Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2002, σελ. 307

Στη διάταξη του άρθρου 16 παρ.1 Σ η ελευθερία της τέχνης δεν κατοχυρώνεται μόνο ως αμυντικό δικαίωμα αλλά και ως προστατευτικό και ως διασφαλιστικό (εξασφαλιστικό/διεκδικητικό), όπως όλα τα συνταγματικά δικαιώματα στο πλαίσιο της σύγχρονης έννομης τάξης.

Το άρθρο 16 παρ.1 Σ δεν θέτει την ελευθερία της τέχνης υπό ειδικούς περιορισμούς. Παρόλα αυτά το δικαίωμα υπόκειται, όπως όλα τα συνταγματικά δικαιώματα, στις γενικές οριοθετήσεις. Η ελευθερία της τέχνης έχει ως όριο την υποχρέωση σεβασμού των δικαιωμάτων των άλλων, των λοιπών συνταγματικών διατάξεων καθώς και της κοινής νομοθεσίας που είναι σύμφωνη με τις διατάξεις του Συντάγματος και τα χρηστά ήθη¹². Αξίζει να σημειωθεί ότι, η νομολογία δέχεται ότι αν και το άρθρο 16 παρ.1 Σ κατοχυρώνει την ελευθερία της τέχνης, ο νομοθέτης μπορεί να θεσπίζει προϋποθέσεις σχετικά με την άσκηση συγκεκριμένης καλλιτεχνικής δημιουργίας, στο μέτρο που αυτό είναι σύμφωνο με το δημόσιο συμφέρον¹³

Βέβαια η τέχνη, και όλες οι εκδηλώσεις του ανθρώπινου πνεύματος που αναφέρονται στο άρθρο 16 παρ.1 Σ θα μπορούσαν να βρουν έρεισμα και στο άρθρο 14 παρ.1. Η ιδιαίτερη μνεία, η οποία γίνεται ως προς αυτά στο άρθρο 16 παρ.1 Σ υποδηλώνει την αυξημένη κατοχύρωση τους συγκριτικά με άλλες μορφές έκφρασης και διάδοσης των στοχασμών¹⁴, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι τίθενται υπεράνω των υπόλοιπων συνταγματικών δικαιωμάτων, όπως προκύπτει από την αρχή της ισοδυναμίας των συνταγματικών διατάξεων.

1.1.3 Περιεχόμενο της ελευθερίας της τέχνης

Είναι σημαντικό, αρχικά, να διευκρινίσουμε ότι η χρησιμοποίηση του όρου *ελευθερία* από το νομοθέτη, αντί του όρου *δικαίωμα*, δεν είναι τυχαία. Η έννοια της ελευθερίας αποτελεί μια κατάσταση προς την οποία το άτομο βαίνει. Το δικαίωμα στην ελευθερία είναι η αξίωση που διαθέτει το υποκείμενο του δικαίου να προσχωρήσει προς μια κατάσταση που είναι συνυφασμένη με την ίδια τη φύση του. Αποτελεί, δηλαδή, μία έννοια που ο πυρήνας του είναι συνυφασμένος με την έννομη τάξη¹⁵.

¹² Βλ. Εφαθ 3403/1988, ΣτΕ 2568/1981 και Δαγτόγλου Π. Δ., Συνταγματικό Δίκαιο, Ατομικά Δικαιώματα, Τόμος Α', εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα- Κομοτηνή, 2005, σελ. 743-744

¹³ Στε 6178/1996, <http://lawdb.intrasoftnet.com/nomos>

¹⁴ Βλ. Χρυσογόνο Κ.Χ., Ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα, εκδ. Αντ.Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2002, σελ. 304

¹⁵ Βλ. Δημητρόπουλος Π., Δανιάς Π., Το δικαίωμα έκφρασης και η ελευθερία πληροφόρησης κατά το ελληνικό Σύνταγμα και την Ε.Σ.Δ.Α., Εφαρμογές Δημοσίου Δικαίου, εκδ. Αντ.Ν.Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 1991, σελ.45

Η ελευθερία της τέχνης περιλαμβάνει κατ' αρχήν την ελευθερία δημιουργίας και κυκλοφορίας έργων τέχνης. Η ελευθερία αυτή έχει ως αποτέλεσμα να θεωρείται αντισυνταγματικό οποιοδήποτε προληπτικό μέτρο, οποιαδήποτε επαγγελματική άδεια ή ιδιότητα μέλους καλλιτεχνικών συλλόγων ή τυπικά προσόντα ως προϋπόθεση καλλιτεχνικής δραστηριότητας και εν γένει η απαίτηση άδειας για την παραγωγή έργου τέχνης¹⁶.

Επιπλέον, η ελευθερία της τέχνης δεν ανέχεται την διενέργεια λογοκρισίας ή άλλου προληπτικού ελέγχου εκτός αν και στο μέτρο που επιδιώκεται η προστασία άλλου έννομου αγαθού που επίσης προστατεύεται από το Σύνταγμα, όπως η υποβολή κάθε κινηματογραφικής ταινίας στην ειδική επιτροπή νεότητας για την κατάταξή της σε μία από της κατηγορίες του νόμου, η οποία έχει σκοπό την προστασία της νεότητας και της παιδικής ηλικίας που προστατεύονται στο Σύνταγμα κατά το άρθρο 36 σε συνδυασμό με το άρθρο 2 ν. 1597/1986 για τον κινηματογράφο και το άρθρο 6 ν.δ 1108/1942 για το θέατρο¹⁷.

Αναγκαίο επακόλουθο της ελευθερίας παραγωγής των έργων τέχνης αποτελεί και η ελευθερία κυκλοφορίας αυτών¹⁸, αλλά και η ελευθερία προσβάσεως του κοινού σε αυτά. Το κοινό πρέπει να έχει ελεύθερη πρόσβαση στις καλλιτεχνικές δημιουργίες και, επομένως, αντιβαίνει στο άρθρο 16 παρ. 1 Σ κάθε απαγόρευση παρουσιάσεώς τους στο κοινό ή η εξάρτηση της παρουσιάσεως από προηγούμενη διοικητική άδεια. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί ο χαρακτηρισμός ως παράνομης ως αντιβαίνουσα στο Ευρωπαϊκό Δίκαιο μιας κυβερνητικής απόφασης, η οποία ορίζει συγκεκριμένα κριτήρια για την είσοδο των πολιτών σε μουσεία και μνημεία τέχνης, καθώς και η ύπαρξη εισιτηρίου έναντι υψηλού αντιτίμου, αφού εμποδίζεται η ελευθερία προσβάσεως του κοινού στα έργα τέχνης¹⁹.

Το άρθρο 16 παρ.1 Σ εκτός από τη διακήρυξη της ελευθερίας της τέχνης προβλέπει και την υποχρέωση του κράτους για ανάπτυξη και προαγωγή της τέχνης. Αναγνωρίζεται, δηλαδή, δικαίωμα αγώγιμης αξίωσης. Από τη διάταξη συνάγεται, συμπερασματικά, η υποχρέωση του κράτους να λάβει τα κατάλληλα μέτρα για την προστασία της πνευματικής ιδιοκτησίας των έργων τέχνης και ιδιαίτερα των δικαιωμάτων του δημιουργού τους. Επί προσθέτως, η υποχρέωση του κράτους για προαγωγή της τέχνης συνεπάγεται την υποχρέωση του κράτους να μεριμνά για την πρόσφορη διδασκαλία της τέχνης καθώς και να προωθεί με τα κατάλληλα μέσα την τέχνη και τους δημιουργούς της.

¹⁶ Βλ. Δαγτόγλου Π. Δ., Συνταγματικό Δίκαιο, Ατομικά Δικαιώματα, Τόμος Α', εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα- Κομοτηνή, 2005, σελ.737

¹⁷ Βλ. Δαγτόγλου Π. Δ., ο.π., σελ.737-738

¹⁸ Στην ελευθερία κυκλοφορίας των έργων τέχνης περιλαμβάνεται και η ελευθερία αποστολής και πωλήσεως τους.

¹⁹ Βλ. Αποφ. C-388/01 Επιτροπής Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, <http://europa.eu.int>

1.1.4 Φορείς

Φορείς της ελευθερίας της τέχνης είναι κατ' αρχήν φυσικά πρόσωπα, ημεδαπά και αλλοδαπά, τα οποία είναι σε θέση να δημιουργήσουν, παρουσιάσουν εκτελέσουν, κυκλοφορήσουν και απολαύσουν έργα τέχνης. Επομένως, φορείς της ελευθερίας της τέχνης είναι πέρα από τους δημιουργούς των έργων τέχνης και το φιλότεχνο κοινό τους.

Ακόμα και ο νεκρός μπορεί να θεωρηθεί φορέας του δικαιώματος αφού κατά το άρθρο 29 του ν. 2121/1993 ορίζει ότι « η πνευματική ιδιοκτησία διαρκεί όσο η ζωή του δημιουργού και εβδομήντα χρόνια μετά το θάνατό του...»²⁰ Φορείς της ελευθερίας αυτής θεωρούνται αναμφισβήτητα και τα νομικά πρόσωπα π.χ εταιρίες παραγωγής δίσκων²¹.

Η ελευθερία της τέχνης καθιερώνει αγωγήμη αξίωση, η οποία στρέφεται κατά των φορέων δημόσιας εξουσίας.

1.1.5 Διαστάσεις της ελευθερίας της τέχνης

A- Αμυντικό περιεχόμενο

Η πηγή κινδύνων προς την οποία στρέφεται το αμυντικό περιεχόμενο είναι ο ίδιος ο άνθρωπος, ανεξάρτητα από τη μορφή με την οποία εμφανίζεται, ως φορέας δημόσιας ή ιδιωτικής εξουσίας²². Η ελευθερία της τέχνης προστατεύεται ως αμυντικό, και συνεπώς απόλυτο δικαίωμα. Κατά την έννοια αυτή στρέφεται *erga omnes*, δηλαδή τόσο κατά του κράτους, όσο και κατά των ιδιωτών. Η ελευθερία της τέχνης αποτελεί κατά το άρθρο 16 παρ.1 Σ αποτρεπτική προσταγή προς κάθε φορέα όχι μόνο της κρατικής, αλλά κάθε είδους δημόσια εξουσία, να μην επεμβαίνει για τον περιορισμό και ή τη νόθευσή της, ιδίως κατά τον τρόπο που θα άρμοζε προς ένα οποιασδήποτε κατεύθυνσης αυταρχικό καθεστώς²³.

²⁰ Βλ. Καλλινίκου Δ., Πνευματική Ιδιοκτησία & Συγγενικά Δικαιώματα, εκδ. Δίκαιο & Οικονομία, Π.Ν. Σάκκουλας, Αθήνα 2005, σελ. 467

²¹ Βλ. Δαγτόγλου Π. Δ., Συνταγματικό Δίκαιο, Ατομικά Δικαιώματα, Τόμος Α', εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα- Κομοτηνή, 2005, σελ.742

²² Βλ. Δημητρόπουλο Αν., Συνταγματικά δικαιώματα, Σύστημα Συνταγματικού Δικαίου, Τόμος Γ', εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα- Θεσσαλονίκη 2008, σελ. εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα- Θεσσαλονίκη 2007, σελ. 138

²³ Βλ. Καράκωστα Β., Γεωργοπούλου- Αθανασούλη Ε., Το Σύνταγμα, Ερμηνευτικά σχόλια – νομολογία, Τόμος Γ', Άρθρα 11-16, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 1996, σελ.310

Συμπερασματικά, ο πολίτης προστατεύεται πλήρως από κάθε είδους κρατική παρέμβαση κατά την άσκηση του δικαιώματός του.

Β- Προστατευτικό περιεχόμενο

Όπως έχει ήδη αναφερθεί το άρθρο 16 παρ.1 Σ κατοχυρώνει εκτός από ένα αμυντικό και ένα προστατευτικό περιεχόμενο. Παρέχεται, δηλαδή, η αξίωση για προστασία από επιθετικές ενέργειες των συνανθρώπων προς το κράτος (κι όχι κατά του κράτους). Το προστατευτικό αυτό περιεχόμενο προκύπτει από την συνταγματική αρχή της προστασίας που επιβάλλει την παροχή βοήθειας στον αμυνόμενο για απόκρουση της επίθεσης και την αποκατάσταση της βλάβης που υπέστη²⁴. Απαγορεύεται, συνεπώς, για παράδειγμα, η δημιουργία ενός ολιγοπωλίου ή μονοπωλίου που θα εμπόδιζε την άσκηση του δικαιώματος αυτού.

Το νέο Σύνταγμα κατοχυρώνει την αρχή της προστασίας ως βασικό γενικό κανόνα αλλά δεν απευθύνεται στους ανθρώπους, παρά μόνο στο κράτος. Το Σύνταγμα υποχρεώνει γενικά τους ανθρώπους να σέβονται αλλά όχι να προστατεύουν τα δικαιώματα των άλλων²⁵.

Γ- Διασφαλιστικό περιεχόμενο

Το διασφαλιστικό περιεχόμενο παρέχει αξίωση διαφύλαξης από κινδύνους άλλους, εκτός δηλαδή από ανθρώπινες ενέργειες και αξιώσεις για την βελτίωση της θέσης του ανθρώπου. Η έλλειψη εξασφάλισης οδηγεί σε διεκδίκηση.

Σύμφωνα με το άρθρο 16 παρ. 1 Σ αποτελεί υποχρέωση του κράτους η ανάπτυξη και προαγωγή της τέχνης, πάντα μέσα στα πλαίσια της μη προσβολής των λοιπών, προστατευόμενων από το Σύνταγμα, δικαιωμάτων.

1.1.6 Περιορισμοί και οριοθετήσεις της ελευθερίας της τέχνης

²⁴ Βλ., Δημητρόπουλο Αν., όπ.παρ, σελ. 140-141

²⁵ Βλ. Δημητρόπουλο Αν., όπ.παρ, σελ 141

Περιορισμοί και οριοθετήσεις είναι δύο έννοιες, οι οποίες δεν ταυτίζονται. Οριοθέτηση είναι ο με διατάξεις δικαίου στο πλαίσιο γενικής σχέσης πραγματοποιούμενος καθορισμός του γενικού περιεχομένου, ο προσδιορισμός των ανώτατων ορίων άσκησης του δικαιώματος ενώ περιορισμός είναι κάθε με ανθρώπινη ενέργεια προκαλούμενη συρρίκνωση του νόμιμου, γενικού περιεχομένου του δικαιώματος, δηλαδή της κτήσης ή της άσκησης²⁶.

Οι οριοθετήσεις εφαρμόζονται πάντα στο πλαίσιο γενικών σχέσεων σε αντίθεση με τους περιορισμούς, οι οποίοι εφαρμόζονται στο πλαίσιο ειδικών σχέσεων.

A- Οριοθετήσεις

Κάθε δικαίωμα υπόκειται σε νομικά όρια, ανεξάρτητα αν η διάταξη που το κατοχυρώνει το αναφέρει ρητώς ή μη. Η ελευθερία της τέχνης, καθώς και κάθε δικαίωμα, οριοθετείται από την *τριάδα* του άρθρου 5 παρ.1 Σ²⁷, δηλαδή τα δικαιώματα των άλλων, το Σύνταγμα και τους σύμφωνους με αυτό νόμους καθώς και τα χρηστά ήθη²⁸.

Επομένως, το άρθρο 16 παρ.1 Σ, το οποίο κατοχυρώνει, μεταξύ άλλων, την ελευθερία της τέχνης, υπόκειται στις γενικές οριοθετήσεις του άρθρων 5 παρ.1 αλλά και του άρθρου 25 Σ.

B- Περιορισμοί

Το ελληνικό Σύνταγμα, Συντάγματα άλλων ευρωπαϊκών κρατών και διεθνείς συνθήκες αναγνωρίζουν ότι μπορεί και πρέπει να τίθενται περιορισμοί στην απόλυτη ελευθερία του πολίτη, που ανάγονται μεταξύ των άλλων και στην έκφραση των σκέψεών του για χάρη των άλλων πολιτών και για την προστασία των χρηστών ηθών.

Το άρθρο 16 παρ.1 Σ φαίνεται καταρχήν ότι δεν υπάγει την ελευθερία της τέχνης σε κανενός είδους περιορισμούς. Αυτό ωστόσο δεν μπορεί να έχει ως συνέπεια την μη υπαγωγή της ελευθερίας αυτής στο γενικώς ισχύον δίκαιο. Οι γενικοί περιορισμοί, οι οποίοι τίθενται μέσω των νόμων ισχύουν και για τους δημιουργούς των έργων τέχνης, στο πλαίσιο

²⁶ Βλ. Δημητρόπουλο Αν., όπ.παρ, σελ 154 και σελ. 186

²⁷ «Καθένας έχει δικαίωμα να αναπτύσσει ελεύθερα την προσωπικότητά του και να συμμετέχει στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή της Χώρας, εφόσον δεν προσβάλλει τα δικαιώματα των άλλων και δεν παραβιάζει το Σύνταγμα και τα χρηστά ήθη»

²⁸ Βλ. Δημητρόπουλο Αν., Εφαρμογές Συνταγματικού Δικαίου II, Συνταγματικά Δικαιώματα, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα- Θεσσαλονίκη 2007, σελ. 81

πάντα ειδικών σχέσεων, αφορούν δηλαδή περιορισμένο αριθμό φορέων και, όχι όλους τους φορείς όπως συμβαίνει με τις οριοθετήσεις.

Επομένως ο αρχιτέκτων δεν απαλλάσσεται από την ανάγκη άδειας δομήσεως με μόνη την επίκληση έργου τέχνης. Ακόμη, ο ζωγράφος δεν μπορεί να ζωγραφίσει τους τοίχους ξένων σπιτιών και ο λογοτέχνης δεν εξαιρείται από την τιμώρηση των εγκλημάτων κατά της τιμής²⁹.

Σε καμία περίπτωση, κατά συνέπεια, δεν πρέπει να παραγκωνίζονται οι συνταγματικές επιταγές χάριν της ελευθερίας της τέχνης.

Οι γενικοί νόμοι είναι οι νόμοι, οι οποίοι προστατεύουν ένα έννομο αγαθό χωρίς να στρέφονται ούτε κατά ορισμένου προσώπου ούτε κατά ορισμένης καλλιτεχνικής δημιουργίας ή τεχνοτροπίας, ούτε να εμποδίζουν την άσκηση της τέχνης. Συνεπώς, είναι αναμφισβήτητο ότι η ελευθερία της τέχνης θα μπορούσε να περιοριστεί για λόγους προστασίας της ανθρώπινης αξιοπρέπειας (άρθρο 2 παρ. 1 Σ). Παρόλα αυτά δεν επιλύεται το ζήτημα ποιες πράξεις προσβάλλουν την ανθρώπινη αξιοπρέπεια και δικαιολογούν τον περιορισμό του δικαιώματος³⁰.

Ο περιορισμός αυτός των δικαιωμάτων, τα οποία δεν υπόκεινται σε ρητούς περιορισμούς, εμφανίζεται και στη γερμανική νομολογία. Είναι χαρακτηρισμό ότι η γερμανική νομολογία και επιστήμη δέχονται, ότι η αξιοπρέπεια ενός ανθρώπου περιορίζει τα θεμελιώδη δικαιώματα και ιδίως τα δικαιώματα των άλλων ανθρώπων. Έτσι, το Γερμανικό Ομοσπονδιακό Δικαστήριο στις 24 Φεβρουαρίου 1971 (απόφαση *Mephisto*) αποφάσισε ότι η ελευθερία της τέχνης ως μέρος του αξιολογικού συστήματος των θεμελιωδών δικαιωμάτων υπόκειται ιδίως στην κατοχυρωμένη από το άρθρο 1 Θεμελιώδους Νόμου αξιοπρέπεια του ανθρώπου, η οποία ως υπέρτατη αξία δεσπόζει σε όλο το αξιολογικό σύστημα των θεμελιωδών δικαιωμάτων³¹. Όπως φαίνεται από την απόφαση αυτή, το Γερμανικό Συνταγματικό Δικαστήριο θέτει ως όριο των θεμελιωδών δικαιωμάτων, και αυτών που δεν υπόκεινται σε ρητούς περιορισμούς, την ανθρώπινη αξιοπρέπεια.

Η αυξημένη προστασίας της τέχνης δεν έχει την έννοια ότι η ελευθερία της τέχνης υπερτερεί άλλων δικαιωμάτων καθώς αυτό θα ερχόταν σε αντίθεση με την αρχή της ισοδυναμίας των συνταγματικών δικαιωμάτων.

Η στάθμιση γίνεται πάντα στο πλαίσιο της ειδικής σχέσης. Κατά αυτό τον τρόπο, τα έντυπα που περιέχουν έργα τέχνης δεν μπορούν να κατασχεθούν ούτε πριν αλλά ούτε και μετά την κυκλοφορίας τους όπως θα μπορούσαν κατ' εξαίρεση τα υπόλοιπα έντυπα κατά το άρθρο 14 παρ.1 Σ.

²⁹ Βλ. Δαγτόγλου Π. Δ., Δαγτόγλου Π. Δ., Συνταγματικό Δίκαιο, Ατομικά Δικαιώματα, Τόμος Α', εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα- Κομοτηνή, 2005, σελ. 745

³⁰ Βλ. Βλαχόπουλος Σπ., Η ελευθερία της τέχνης, ΔτΑ 1999, σελ. 92

³¹ Βλ. Ραϊκού Αθ. Γ., Παραδόσεις Συνταγματικού Δικαίου (κατά το Σύνταγμα του 1975), Τόμος Β', Αντ. Ν. Σάκκουλας, Αθήνα- Κομοτηνή, 1984, σελ.26

Άλλωστε, η απόλαυση όλων των ατομικών ελευθεριών, είναι δυνατή μόνο κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις δηλ. ορισμένους περιορισμούς, που απαριθμούνται στο άρθρο 13 του Συντάγματος και είναι η δημόσια τάξη και συνεπώς τα περιλαμβανόμενα σε αυτή χρηστά ήθη υπό την έννοια του συνόλου των θεμελιωδών, πολιτειακών, κοινωνικών, οικονομικών και ηθικών αρχών και αντιλήψεων που κυριαρχούν στην Ελλάδα, ρυθμίζουν την ειρηνική και ήρεμη συνύπαρξη και συμβίωση χαρακτηρίζουν την ελληνική κοινωνία και αντιπροσωπεύουν την περί του πρέποντος λαϊκή συνείδηση και το αίσθημα πάντων των συνετών, και δικαίως σκεπτόμενων ανθρώπων και τα καθήκοντα απέναντι στο κράτος, υπό την έννοια των υποχρεώσεων που αναφέρονται σε ζωτικά συμφέροντα της πολιτείας, και οι νόμοι, υπό την έννοια των «γενικών» νόμων, που παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για το κοινωνικό σύνολο, όπως εκείνοι που αφορούν στην παιδεία, στην εθνική άμυνα, στη δημόσια υγεία, στη λειτουργία των δημοσίων υπηρεσιών κλπ³².

1.1.7 *Η ελευθερία της Τέχνης στα πλαίσια του Διεθνούς και Ευρωπαϊκού Δικαίου.*

Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, δεν κάνει ευθεία αναφορά στην ελευθερία της τέχνης. Ωστόσο, στο άρθρο 10 ΕΣΔΑ προβλέπει την ελευθερία της έκφρασης. Κατά το άρθρο αυτό «*Ταν πρόσωπο έχει δικαίωμα εις την ελευθερία εκφράσεως. Το δικαίωμα τούτο περιλαμβάνει την ελευθερία γνώμης ως και την ελευθερία λήψεως ή μεταδόσεως πληροφοριών ή ιδεών, άνευ επεμβάσεως δημοσίων αρχών και ασχέτως συνόρων. Το παρόν άρθρο δεν κωλύει τα Κράτη από του να υποβάλωσι τας επιχειρήσεις ραδιοφωνίας, κινηματογράφου ή τηλεοράσεως εις κανονισμούς εκδόσεως αδειών λειτουργίας*».

Κατά συνέπεια, η ελευθερία της τέχνης προστατεύεται από το άρθρο 10 ΕΣΔΑ. Κατά τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου η ελευθερία της τέχνης υπόκειται σε οριοθετήσεις βάσει της δημόσιας ηθικής. Παρόλα αυτά είναι γεγονός ότι απέχουμε ακόμα από την διαμόρφωση μίας ενιαίας ευρωπαϊκής αντίληψης περί ηθικής³³.

Κεφάλαιο 2: Χρηστά ήθη

³² Βλ. Δημητρόπουλο Αν., Εφαρμογές Συνταγματικού Δικαίου II, Συνταγματικά Δικαιώματα, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα- Θεσσαλονίκη 2007, σελ. 34

³³ Βλ. Ρούκουνας Ε., Διεθνής Προστασία Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, εκδ. Αντ.Ν. Σάκκουλας, 1995, σελ. 185

2.1.1 Έννοια

Παρόλο, που στην αρχαιότητα η αντίληψη περί δικαίου ήταν διαφορετική, στο μέτρο που αυτό συνδεόταν στενά και ήταν συνυφασμένη με τη θεία βούληση, το δίκαιο υπόκειντο, ήδη, σε ορισμένες οριοθετήσεις. Για παράδειγμα, ο Σωκράτης θεωρεί ως δίκαιο το σύνολο των τεθειμένων από την πολιτεία νόμων αλλά και των άγραφων, οι οποίοι έλκυαν την καταγωγή τους από τα θεία. Επί προσθέτως, Ο Ξενοφών δέχεται ότι ουδείς νόμος δύναται να ισχύει ενάντια στη φύση του ανθρώπου³⁴.

Την ανθρώπινη συμπεριφορά επηρεάζει και η ηθική. Ηθική είναι οι αντιλήψεις για το τι είναι αγαθό. Από τις αντιλήψεις αυτές πηγάζουν κανόνες συμπεριφοράς. Σε αυτό ακριβώς το σημείο υπάρχει σύμπτωση δικαίου και ηθικής, καθώς και τα δύο απευθύνονται στη βούληση των ατόμων με κανόνες, δηλαδή με επιταγές και απαγορεύσεις³⁵.

Κατά το άρθρο 5 παρ. 1 Σ *«Καθένας έχει δικαίωμα να αναπτύσσει ελεύθερα την προσωπικότητά του και να συμμετέχει στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή της χώρας, εφόσον δεν προσβάλλει τα δικαιώματα των άλλων και δεν παραβιάζει το Σύνταγμα και τα χρηστά ήθη»*. Το άρθρο 5 κατοχυρώνει, επομένως, τα χρηστά ήθη. Γίνεται δεκτό ότι το άρθρο αυτό δεν κατοχυρώνει απλώς μια γενική αρχή και έναν ερμηνευτικό κανόνα αλλά γνήσιο δικαίωμα, το οποίο συμπληρώνει την παρεχόμενη από άλλα δικαιώματα προστασία της προσωπικότητας (επικουρική λειτουργία)³⁶.

Ο νομοθέτης αποφεύγει έναν ορισμό της έννοιας των χρηστών ηθών, αφήνοντας έτσι ένα ευρύ πλαίσιο καθορισμού στον δικαστή.

Στη σύγχρονη εποχή, μπορεί χωρίς αμφιβολία να υποστηριχθεί, ότι κάθε προσβολή της ανθρώπινης αξίας και των συνταγματικών δικαιωμάτων έρχεται σε αντίθεση προς τα χρηστά ήθη³⁷. Στο πλαίσιο αυτό, η ελευθερία της τέχνης οριοθετείται από τα χρηστά ήθη και, επομένως, η άσκησή της δεν επιτρέπεται να τα προσβάλλει.

Κεφάλαιο 3: Ειδικά ζητήματα

³⁴ Βλ. Παρασκευά Ι.Θ., ο ηθικός κανών και το δίκαιο, Αθήνα 1961, σελ.44-45

³⁵ Βλ. Γεωργιάδης Α. Σ., Γενικές Αρχές Αστικού Δικαίου, Τρίτη Έκδοση, εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα- Κομοτηνή, 2002, σελ.4

³⁶ Βλ. . Χρυσόγονος Κ.Χ, Ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα, εκδ. Αντ.Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2001, σελ. 154

³⁷ Βλ. Δημητρόπουλο Αν., Συνταγματικά δικαιώματα, Σύστημα Συνταγματικού Δικαίου, Τόμος Γ', εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα- Θεσσαλονίκη 2008, σελ. εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα- Θεσσαλονίκη 2007, σελ. 171

Άσεμνο

3.1.1. Έννοια

Άσεμνο είναι οτιδήποτε προσβάλλει την σεμνότητα³⁸. Άσεμνο δεν είναι κάθε τι μη σεμνό αλλά εκείνο που ενέχει μια αναμφισβήτητη και προκλητική στάση απέναντι σε αυτό που θεωρείται σεμνό. Κατά την πραγματική έννοια, ο όρος σεμνότητα χαρακτηρίζει την συμπεριφορά εκείνη του ανθρώπου, ο οποίος σέβεται τις "συμβάσεις του κοινωνικού περιγύρου" και εκδηλώνεται με συστολή και διακριτικότητα³⁹.

Σύμφωνα με το άρθρο 29 παρ 1, 30 εδ. α του ν. 5060/1931 όπως αυτά διατηρήθηκαν σε ισχύ με το ν. 2243/1994 *«τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον ενός μηνός και με χρηματική ποινή 30.000 μεταλλικών δραχμών, όποιος χρησιμοποιεί οποιοδήποτε μέσο δημοσιότητας προς διευκόλυνση της κυκλοφορίας οποιοδήποτε είδους ασέμνων αντικειμένων»*. Κατά το άρθρο 30 του ν. 5060/1931 *«άσεμνο θεωρείται το αντικείμενο που σύμφωνα με το κοινό αίσθημα προσβάλλει την αιδώς, δηλαδή σχετίζεται με την γενετησία ζωή και είναι αντικειμενικά, με μέτρο τον μέσο κοινωνικό άνθρωπο, πρόσφορο να κάνει κάποιος να ντραπεί»*. Επομένως, ο νόμος αυτός θέτει ως όριο του ασέμνου την αιδώς και έχει σκοπό την προστασία της ψυχικής ηρεμίας του ατόμου από αντικείμενα, τα οποία είναι δυνατόν να προκαλέσουν το αίσθημα της ντροπής.

Το έργο τέχνης, ως γνήσιο καλλιτεχνικό ωραίο στην καθαρότητα του, δεν μπορεί να θεωρηθεί άσεμνο, δηλαδή να προσβάλλει το αίσθημα της αιδούς⁴⁰. Το άσεμνο δεν αποτελεί τέχνη και η τέχνη δεν μπορεί να είναι άσεμνη. Χαρακτηριστικά είναι τα παραδείγματα από τη νομολογία, τα οποία διατυπώνουν τη συγκεκριμένη θέση.

Εκτός από το άρθρο 16 παράγραφος 1α του Συντάγματος, με το θέμα των άσεμνων ασχολείται ειδικά και η σύμβαση της Γενεύης της 12ης Σεπτεμβρίου 1923 για τα άσεμνα δημοσιεύματα που κύρωσε η Ελλάδα με το ν. 4311/1929. Σύμφωνα με το άρθρο 1 της Σύμβασης αυτής, τα συμβαλλόμενα μέρη συμφώνησαν να λαμβάνουν κάθε μέτρο για την καταδίωξη και τιμωρία κάθε ατόμου, ο οποίος είναι ένοχος κολάσιμης πράξης αναφορικά με την παρασκευή, κατοχή, εισαγωγή, μεταφορά και εξαγωγή άσεμνων συγγραμμάτων, σχεδίων, εικόνων, ζωγραφιάς, κινηματογραφικών ταινιών κλπ με σκοπό εμπορίας ή έκθεσης.

³⁸ Βλ. Κοκολάκης Ε., Η ανησυχητική αύξηση της εγκληματικότητας, ΑρχΝ, 1983, σελ. 441

³⁹ Βλ. <http://www.greek-language.gr>

⁴⁰ Βλ. ΜΠ Αθ 5208/2000 «Μν Γυναικείο αντιμυθιστόρημα»

3.1.2 Νομολογία

- i. *Κατάσχεση φυλλαδίων με τίτλο «Βοκκακίου το δεκαήμερον» επειδή το περιεχόμενό τους θεωρήθηκε άσεμνο*⁴¹.

Το Εφετείο έκρινε ότι το έργο «Βοκκακίου δεκαήμερον» προσβάλλει καταφανώς τη δημοσία αιδώ και το κοινό αίσθημα καθώς θίγει το θεσμό της οικογένειας και της χριστιανικής ηθικής. Συγκεκριμένα, το έργο αυτό αναφερόταν στην ερωτική ζωή των γυναικών και στα σκάνδαλα μοναχών, περιείχαν, δηλαδή, άσεμνες περιγραφές.

Το δικαστήριο έκρινε ότι το έργο αυτό, στο μέτρο που προσβάλλει τη δημόσια αιδώ και είναι κατά τούτο άσεμνο δεν αποτελεί έργο τέχνης. Για το λόγο, λοιπόν, ότι δεν τίθεται θέμα εφαρμογής του άρθρου 16 παρ.1 Σ (ελευθερία της τέχνης) διέταξε την κατάσχεσή τους.

- ii. *Περιοδικά «Playmen» και «Le Ore»*⁴²

Πρόκειται για περιοδικά πορνογραφικού περιεχομένου, τα οποία κυκλοφορούσαν παρανόμως. Το Πλημμελειοδικείο στην απόφασή του διατύπωσε την θέση ότι άσεμνο δεν αποτελεί το "αντικείμενο" όταν απλώς προκαλεί την αισθησιακή περιέργεια και φαντασία αλλά αν δια της σεξουαλικής διέγερσης τείνει ευθέως στην ψυχική και πνευματική διαφθορά. Η κρίση περί του αν ένα έργο προκαλεί την διαφθορά αυτή δεν είναι κρίση του δικαστή αλλά αυτή που συνάγεται από την θέληση των ατόμων προς την ηθική τελειοποίηση σε ορισμένο τόπο και χρόνο.

Κινηματογράφος

Στο άρθρο 29 παρ. 1 του ν. 5060/1931 περί τύπου κλπ. ορίζεται, εκτός άλλων ότι *«όποιος προς το σκοπό εμπορίας, ή διανομής, ή δημόσιας εκθέσεως, εισάγει στην Επικράτεια, κατέχει και κατά οποιοδήποτε τρόπο θέτει στην κυκλοφορία κινηματογραφικές ταινίες άσεμνες, οποιοδήποτε*

⁴¹ Βλ. Εφ Αθ 117/1954 «Βοκκακίου το δεκαήμερον»

⁴² Βλ. Πλημ Αθ 2435/1978, ΠονΧρ ΚΗ', 1978, σ.826-828

είδους, τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον ενός μηνός και με χρηματική ποινή τουλάχιστον 30.000 δραχμών».

Οι προϋποθέσεις τις οποίες θέτει το άρθρο αυτό είναι αρχικά η ύπαρξη κινηματογραφικής ταινίας, με εικόνες και παραστάσεις άσεμνες, εισαγωγή αυτής στην Επικράτεια ή κατοχή της ή κατά οποιοδήποτε τρόπο θέση αυτής στην κυκλοφορία και δόλος, που ενέχει τη γνώση των στοιχείων αυτών από το δράστη και τη θέληση για την πραγματοποίησή τους και τέλος σκοπό προς εμπορία της άσεμνης κινηματογραφικής ταινίας ή διανομή ή δημόσια έκθεση αυτής⁴³.

Κατά την απόφαση του Τριμελούς Πλημμελειοδικείου Θεσσαλονίκης⁴⁴ η αιδώς δεν είναι μια μεταφυσική έννοια αλλά μια πτυχή της προσωπικής ελευθερίας του ανθρώπου, ως εκ τούτου συνταγματικώς κατοχυρωμένο έννομο αγαθό. Συνεπώς αν κάποιος θέλει να παρακολουθήσει άσεμνα θεάματα, να διαβάσει άσεμνα έντυπα κτλ, έχει κάθε δικαίωμα να το πράξει, όπως προσωπικό δικαίωμα του καθενός είναι να ηθικολογεί, όντας μέλος μιας μη-ολοκληρωτικής κοινωνίας, εφόσον είναι ενήλικος και πράττει με την δική του θέληση.

Σε όλες τις αποφάσεις γίνεται αναφορά στον χώρο προβολής όπου πρέπει να γίνεται σε όλους αντιληπτό, πριν εισέλθουν σε αυτόν, το περιεχόμενο των ταινιών που προβάλλονται αλλά και κυρίως στο κοινό που συχνάζει στις εν λόγω αίθουσες. Οι έννοιες του κοινού αισθήματος και της δημοσίας αιδούς πρέπει να εξετάζονται με βάση τον ειδικό και περιορισμένο κύκλο προσώπων που έχουν τη δυνατότητα να παρακολουθήσουν την προβολή⁴⁵, που βρίσκονται, δηλαδή, εντός της κινηματογραφικής αίθουσας.

Ελευθερία της τέχνης και θρησκεία

Θρησκεία, σύμφωνα με την πραγματική έννοια του όρου, είναι σύνολο ιδεών και αντιλήψεων που έχουν σχέση με την πίστη του ανθρώπου στην ύπαρξη μιας ανώτερης δύναμης (θεότητας) και συνοδεύονται από τελετουργικές πράξεις που σκοπό έχουν την απευθείας μεταφυσική επικοινωνία της ανθρώπινης ψυχής με τη δύναμη αυτή⁴⁶.

⁴³ Βλ. ΑΠ 87/1985, ΝΟΒ, 1985, σελ. 507

⁴⁴ Βλ. ΤριμΠλημΘεσ 1760/1983, Αρμ 11,1983, σ.986-988

⁴⁵ Βλ. ΑΠ 1294/1987,ΠοινΧρ ΛΖ',1987,σ.999. Η σχετική απόφαση αναφέρεται εκτενώς παρακάτω.

⁴⁶ Βλ. www.greek-language.gr

Η Θρησκεία αποτελεί μια έκφανση της προσωπικότητας, όλες τις εκφάνσεις τις οποίες προστατεύει η διάταξη περί της προστασίας της αξίας του ανθρώπου. Κατά τη σύγχρονη θεωρία των συνταγματικών δικαιωμάτων, το άρθρο 13 παρ1 Σ, το οποίο κατοχυρώνει την θρησκευτική ελευθερία, εφαρμόζεται τόσο στις κυριαρχικές σχέσεις, όσο και μεταξύ ιδιωτών.

ΝΟΜΟΛΟΓΙΑΚΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

ΜονΤρωτΑΘ 17115/1988- Ο ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΣ ΠΕΙΡΑΣΜΟΣ

Η προβολή της ταινίας «*Ο τελευταίος πειρασμός*» προκάλεσε έντονες αντιδράσεις ιδίως στους κόλπους χριστιανικών σωματείων, τα οποία υπέβαλλαν αίτηση ασφαλιστικών μέτρων ζητώντας την απαγόρευση προβολής της στις κινηματογραφικές αίθουσες. Οι αιτούντες (οκτώ σωματεία, ένας ιερωμένος κι ένας θεολόγος) στρέφονται κατά εταιρίας εισαγωγής κι εκμετάλλευσης κινηματογραφικών ταινιών η οποία δένειμε την ταινία σε κινηματογράφους της Αθήνας και ζητούν την απαγόρευση της προβολής ισχυριζόμενοι ότι προσβάλλεται η προσωπικότητα τους βάσει των διατάξεων του άρθρου 5 παρ. 1 Σ και ΑΚ 57, τελείται το έγκλημα της καθύβρισης (ΤΚΚ 198) και προσβάλλονται τα χρηστά ήθη λόγω καταχρηστικής άσκησης του δικαιώματος. Συγκεκριμένα, γίνεται αναφορά σε σκηνές του έργου όπου εξιστορείται η ζωή του Ιησού από την βάπτιση έως την σταύρωση, ο οποίος διακωμωδείται και παρουσιάζεται με ένα λίαν ανθρώπινο πρόσωπο, όντας επιρρεπής στις απολαύσεις και τα πάθη. Γενικά, δίνεται μια εκδοχή που εντελώς διαφορετική από τα διδάγματα της χριστιανικής εκκλησίας.

Το δικαστήριο έκρινε ότι η προβολή της ταινίας συνιστά κακόβουλη βλασφημία με σκοπό την εκδήλωση περιφρόνησης της χριστιανικής θρησκείας, προσβολή χρηστών ηθών και κατάχρηση δικαιώματος. Η προσβολή του θρησκευτικού συναισθήματος είναι παράνομη, διότι συνιστά παραβίαση των χρηστών ηθών, τόσο έντονη, ώστε να συνιστά και κατάχρηση δικαιώματος. Έτσι, η προβολή της ταινίας, που συνιστούσε σωρευτική άσκηση περισσοτέρων συνταγματικών δικαιωμάτων και ελευθεριών, δηλαδή της οικονομικής ελευθερίας, της πνευματικής ελευθερίας, της θρησκευτικής ελευθερίας και της καλλιτεχνικής δημιουργίας, προσέκρουε στο απαγορευτικό όριο των χρηστών ηθών του άρθρου 5 παρ.1 Σ. Και κατ' επέκταση στην απαγόρευση καταχρηστικής άσκησης δικαιώματος των άρθρων 25 παρ.3Σ και 281 ΑΚ.

Το δικαστήριο υποστηρίζει τη θέση ότι η κινηματογραφική τέχνη αποτελεί σύμφωνα με το δικαστή για τον θεατή, μέσο πνευματικού εξανδραποδισμού, παρά μέσο πνευματικής και αισθητικής απόλαυσης. *Το κοινό είναι ένα συλλογικό ον που τέλει σε διηνεκή πνευματική ανηλικότητα.* Κι όμως, συνήθως στις αίθουσες των κινηματογράφων παρίστανται άνθρωποι

ενημερωμένοι για το τι θα παρακολουθήσουν και, επομένως, σε καμία περίπτωση δεν υπάρχει κανενός είδους εξαναγκασμός. Με αυτό το σκεπτικό κρίθηκε μια παρεμφερής υπόθεση στη Γαλλία⁴⁷.

Υπόθεση: «Έκθεση Outlook»⁴⁸

Διάσημος ζωγράφος απεικονίζει σε έναν πίνακά του τον Χριστό σε άσεμνη στάση, γεγονός που προκαλεί αντιδράσεις επισκεπτών και ο διευθυντής της έκθεσης αποφασίζει να αποσύρει τον πίνακα. Ο ζωγράφος διαμαρτύρεται και καταγγέλλει ότι παραβιάζεται το δικαίωμά του στην ελευθερία της τέχνης. Όμως η ελευθερία της τέχνης οριοθετείται από τα χρηστά ήθη που επιβάλλουν σεβασμό των θρησκευτικών αντιλήψεων των συνανθρώπων. Επομένως, η συμπεριφορά του ζωγράφου αντιβαίνει στα χρηστά ήθη και δεν συγκαταλέγεται στις επιτρεπτές μορφές άσκησης του δικαιώματος της ελευθερίας της τέχνης.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Το περιεχόμενο της ελευθερίας της τέχνης αποκτά τρεις διαστάσεις, ένα αμυντικό, ένα προστατευτικό και ένα διασφαλιστικό περιεχόμενο, τα οποία ανέλυσα παραπάνω. Η ελευθερία της τέχνης υπόκειται αναμφισβήτητα σε γενικές οριοθετήσεις και σε καμία περίπτωση, όπως και κάθε

⁴⁷ Πρόκειται για την ταινία του Jean-Luc Godard «Je vous salue Marie». Το Εφετείο των Παρισίων έκρινε ότι η προσβολή της συγκεκριμένης ταινίας δεν είναι ικανή να δικαιολογήσει την απαγόρευση προβολής της, καθώς δεν υπάρχει εξαναγκασμός, άμεσος ή έμμεσος, των ατόμων να την παρακολουθήσουν και όσοι προτίθενται να την δουν είναι ενημερωμένοι σχετικά με το περιεχόμενό της.

⁴⁸ Βλ. Δημητρόπουλο Αν., Εφαρμογές Συνταγματικού Δικαίου II, Συνταγματικά Δικαιώματα, εκδ. Σάκουλα, Αθήνα- Θεσσαλονίκη 2007, σελ. 81

συνταγματικό δικαίωμα, δεν μπορεί να θεωρηθεί ως ανεπιφύλακτο λόγω του ότι δεν αναφέρει ρητώς περιορισμούς το άρθρο 16 παρ.1 Σ.

Συνεπώς, η ελευθερία της τέχνης οριοθετείται, μεταξύ άλλων, από τα χρηστά ήθη και δεν επιτρέπεται σε καμία περίπτωση να την προσβάλλει. Είναι σημαντική η παρατήρηση μίας τάσης αποφυγής του νομοθέτη να δώσει έναν συγκεκριμένο ορισμό στα χρηστά ήθη, αφήνοντας έτσι ένα ευρύ περιθώριο στο δικαστή να προσδιορίσει ο ίδιος αν υπάρχει- σε συγκεκριμένη υπόθεση την οποία εξετάζει- προσβολή των χρηστών ηθών.

Στο πλαίσιο της συγκεκριμένης εργασίας έγινε αναφορά τόσο στην ελευθερία της τέχνης σε σχέση με την έννοια των χρηστών ηθών καθ' εαυτήν, όσο και σε σχέση με τις συναφείς έννοιες του άσεμνου και της προσβολής του θείου καθώς και εκτενή αναφορά στο κινηματογράφο, ως χώρος όπου προβάλλεται η τέχνη στο κοινό και στο πως αυτός επηρεάζεται από την έννοια του άσεμνου.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΑΠ 1210/1988⁴⁹ - Ο άσεμνος πίνακας

Έκθεση σε δημόσιο χώρο και τόπο συγκεντρώσεως μαθητικής νεολαίας, πίνακα ζωγραφικής, ο οποίος κατά το κοινό αίσθημα προσβάλλει την δημοσία αιδώ.

⁴⁹ Βλ. Ποινικά Χρονικά, 1989, τ. ΛΘ', σελ 122

Κατά το άρθρο 29 ν. 5060/1931 όποιος για σκοπό εμπορίας ή διανομής, ή εκθέσεως δημοσία, αποκτά, κατέχει, μεταφέρει, εισάγει στο κράτος ή εξάγει, ή κατά οποιοδήποτε τρόπο θέτει σε κυκλοφορία έγγραφα, έντυπα, συγγράμματα, σχέδια, εικόνες, ζωγραφίες, εμβλήματα, φωτογραφίες, κινηματογραφικές ταινίες ή άλλα αντικείμενα άσεμνα, οποιουδήποτε είδους, όποιος μεταχειρίζεται οποιοδήποτε μέσο δημοσιότητας προς διευκόλυνση της κυκλοφορίας ή του εμπορίου των ίδιων ασέμνων αντικειμένων, τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον ενός μηνός και με χρηματική ποινή τουλάχιστο 30.000 μεταλλικών δραχμών κατά το άρθρο 26 ν.δ. 2493/1953. Κατά το άρθρο 30 εδ. α' και β' του ίδιου νόμου, όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 3 ν. 1291/1982, άσεμνα κατά τις περιπτώσεις του άρθρου 29 θεωρούνται τα χειρόγραφα έντυπα, εικόνες και λοιπά αντικείμενα όταν, σύμφωνα με το κοινό αίσθημα, προσβάλλουν την αιδώς. Δεν θεωρούνται άσεμνα τα έργα τέχνης ή επιστήμης και ιδίως, αυτά που ανήκουν στην πολιτιστική δημιουργία της ανθρωπότητας ή που συμβάλλουν στην προώθηση της ανθρωπίνης γνώσης, εκτός από την περίπτωση όπου προσφέρονται προς πώληση, πωλούνται ή παρέχονται ειδικά σε πρόσωπα ηλικίας κάτω των 18 ετών και για σκοπούς άλλους εκτός από τη σπουδή.

Με την προσβαλλομένη απόφαση ο αναιρεσειών κηρύχθηκε ένοχος για παράβαση του άρθρου 29 του ως άνω νόμου διότι εξέθεσε σε δημόσιο χώρο πίνακα ζωγραφικής με παραστάσεις που κατά το κοινό αίσθημα προσβάλλουν την αιδώς. Ο πίνακας, συγκεκριμένα απεικόνιζε προκλητικές σκηνές ενός άντρα και μιας γυναίκας έτσι ώστε να προκαλεί την σεξουαλική περιέργεια, διέγερση και φαντασία. Το δικαστήριο διαπίστωσε ότι ο πίνακας αυτός δεν είναι έργο τέχνης κατά την έννοια του άρθρου 30 εδ. β του ν.5060/1931 και προσβάλλει κατά το κοινό αίσθημα την αιδώς των νεαρών ιδίως ατόμων κάτω των 18 ετών, τα οποία συγκεντρώνονται στον παραπάνω υπαίθριο δημόσιο χώρο, προκαλώντας σε αυτά διέγερση της γενετήσιας επιθυμίας και τάση προς ενέργεια ασελγών πράξεων.

ΑΠ 1194/1987⁵⁰ - Κινηματογραφική ταινία

Αναιρείται για εσφαλμένη εφαρμογή και ερμηνεία των άρθρων 29 παρ.1 και 30 Ν. 5060/1931 αθωωτική απόφαση, που έκρινε ότι δεν τελέστηκε το έγκλημα, γιατί οι προσερχόμενοι, ιδιότυπης ηθικής, θεατές γνώριζαν τί θα παρακολουθήσουν. Το σχετικό αδίκημα, ως αφηρημένης διακινδυνεύσεως, τελείται και όταν γίνεται γνωστή η προσβολή της άσεμνης ταινίας.

⁵⁰ Βλ. Ποινικά Χρονικά, 1987, τ. ΑΖ', σελ 999

Από το συνδυασμό των άρθρων 29 παρ.1 και 30 του ν. 5060/1931, τα οποία αναφέρθηκαν παραπάνω, συνάγεται ότι για τη στοιχειοθέτηση του προβλεπόμενου εγκλήματος απαιτείται τα συγκεκριμένα έργα και αντικείμενα, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονται και οι κινηματογραφικές ταινίες, να είναι άσεμνα. Κατά την έννοια δε των διατάξεων αυτών, άσεμνο είναι κάθε τι που προσβάλλει κατά το κοινό αίσθημα τη δημοσία αιδώ, ήτοι όταν προσβάλλεται όχι η αιδώς ορισμένου προσώπου ή κατά την στενή αντίληψη σεμνοτυφίας ορισμένων ατόμων αλλά η αιδώς ολόκληρης κατηγορίας προσώπων, όπως συμβαίνει όταν προκειμένου για κινηματογραφικές ταινίες προβάλλονται σκηνές χυδαίες και αισχρές εκπληρώσεως της γενετήσιας επιθυμίας ή άλλων ηδονιστικών απολαύσεων ή σαδιστικού ή παιδοφιλικού περιεχομένου κατά τρόπον ικανό να εξάψει την φαντασία του θεατή και τα κατώτερα ένστικτα του με κατεύθυνση την παράθεση του προς την ακολασία και την τέλεση ενδεχομένων αξιόποινων πράξεων.

Συνεπώς, η κινηματογραφική ταινία είναι άσεμνη και προκαλεί προσβολή της δημοσίας αιδώς και όταν γίνεται γνωστό στον προσερχόμενο για τη παρακολούθηση της προβολής της ότι πρόκειται για προβολή άσεμνης ταινίας. Στην προκειμένη περίπτωση το Τριμελές Εφετείο Θεσσαλονίκης δέχθηκε ότι με την προβολή σε συγκεκριμένο κινηματογράφο Θεσσαλονίκης της περιγραφόμενης άσεμνης ταινίας δεν στοιχειοθετήθηκε το υπό των διατάξεων των πιο πάνω άρθρων 29 παρ.1 και 30 ν. 5060/1931 έγκλημα γιατί οι προσερχόμενοι για την παρακολούθηση της θεατές γνώριζαν τι θα παρακολουθήσουν καθώς ο κινηματογράφος αυτός προέβαλε τέτοιου είδους ταινίες και οι θεατές ήταν, σε κάθε περίπτωση, ενημερωμένοι σχετικά με το περιεχόμενο τις ταινίας που επρόκειτο να παρακολουθήσουν και κήρυξε αθώο τον κατηγορούμενο. Όμως το δικαστήριο σύμφωνα με όσα προαναφέρθηκαν, σφαιερρά ερμήνευσε και εφάρμοσε τις διατάξεις αυτές και γι' αυτό τον λόγο η απόφαση αναιρείται.

ΕφΑΘ 6518/1969 «Το αρμένισμα» (του Μένη Κουμανταρέα)

Το δικαστήριο κατά την εξέταση του βιβλίου «Το αρμένισμα» απήλλαξε λόγω αμφιβολιών περί της ενοχής του δράστη τον συγγραφέα από τις κατηγορίες. Το δικαστήριο μεταξύ άλλων έκρινε ότι η περιγραφή ερωτικών σκηνών δεν είναι άσεμνη αν δεν αποσκοπεί στην διέγερση του αισθησιακού ενστίκτου. Επιπλέον οι έννοιες της ηθικής και της αιδούς είναι

μεταβλητές και τελούν σε συνάρτηση προς τις συντελούμενες στην κοινωνία μεταβολές.

Η σημασία της ωστόσο, εντοπίζεται αλλού. Πολύ σημαντική είναι η επισήμανση ότι ένα έργο πρέπει να αντιμετωπίζεται ως ένα σύνολο κι όχι αποσπασματικά. Η απομόνωση φράσεων και λέξεων περιεχομένων στο βιβλίο και η αυτοτελής τους εξέταση θα καθιστούσε εφικτή την πλήρωση της αντικειμενικής υπόστασης του εγκλήματος του νόμου περί άσεμνων. Ο κατηγορούμενος περιγράφει τη ζωή ανθρώπων αλλόθρησκων που σχετίζονται με τον υπόκοσμο, επιδιώκοντας μια μεταφορά στην εποχή του σουλτάνου Μουράτ του Δ', χωρίς ο ίδιος να συμμετέχει στα διαδραματιζόμενα. Στην απόφαση αναφέρεται ότι το έργο αντιμετωπιζόμενο εν συνόλω δεν προκαλεί τα αισθήματα των αναγνωστών του ούτε εξωθεί τους ανηλίκους σε σεξουαλικές καταχρήσεις διότι απευθύνεται σε ώριμους ανθρώπους καθ' ότι ο συγγραφέας είναι ξένος προς την παιδική λογοτεχνία και κατά συνέπεια δεν προσβάλλεται η νεότητα.

Οι μάρτυρες, τόσο υπερασπίσεως όσο και κατηγορίας, υποστήριξαν ότι επρόκειτο για έργο τέχνης μη απευθυνόμενο σε ενηλίκους. Το δικαστήριο στηριζόμενο στην γνώμη των μαρτύρων, δεν προχωρεί στην διατύπωση δικής του άποψης σχετικά με το πότε ένα έργο είναι καλλιτεχνικό και έκρινε ότι η περιγραφή ερωτικών σκηνών στο περιεχόμενο του βιβλίου δεν μπορεί να θεωρηθεί άσεμνη καθώς δεν απευθύνεται σε ανηλίκους.

Εφ. Κακ. Θεσσ. 2390/1991⁵¹

Σεμνά είναι τα περιοδικά που περιλαμβάνουν φωτογραφίες με εντελώς προκλητικές στάσεις, με ιδιαίτερη έμφαση στα γεννητικά όργανα και με χυδαίες ερωτικές πράξεις αναρτημένα έξω από τα περίπτερα και προσιτά σε κάθε πολίτη, ακόμη και στα ανήλικα παιδιά.

Όπως προκύπτει από τη διάταξη του άρθρου 29 παρ. 1 του νόμου 5060/1931, με τις ποινές που ορίζονται στο άρθρο αυτό τιμωρείται, εκτός άλλων, και όποιος με σκοπό εμπορίας θέτει σε κυκλοφορία άσεμνα δημοσιεύματα. Κατά τη διάταξη του άρθρου 30 του ίδιου νόμου, όπως αυτό αντικαταστάθηκε με το άρθρο 3 του νόμου 1291/1982, άσεμνα κατά τις περιπτώσεις του προηγούμενου άρθρου θεωρούνται τα χειρόγραφα, έντυπα, εικόνες και λοιπά αντικείμενα, όταν, σύμφωνα με το κοινό αίσθημα, προσβάλλουν την αιδώς. Δεν θεωρούνται άσεμνα τα έργα τέχνης ή επιστήμης και ιδίως αυτά που ανήκουν στην πολιτιστική δημιουργία της ανθρωπότητας ή που συμβάλλουν στην προώθηση της ανθρώπινης γνώσης, εκτός από την

⁵¹ Βλ. Αρμενόπουλος, 1992, τ. 2, σελ 178.

περίπτωση που προσφέρονται προς πώληση, δηλαδή πωλούνται ή ειδικά παρέχονται σε πρόσωπα ηλικίας κάτω των 18 ετών και για σκοπούς άλλους, εκτός από τη σπουδή. Από τις ίδιες επίσης διατάξεις προκύπτει ότι τιμωρείται και εκείνος ο οποίος, με σκοπό διανομής ή δημόσιας έκθεσης, παρασκευάζει, αποκτά, κατέχει, μεταφέρει, εισάγει στο Κράτος ή εξάγει ή με οποιονδήποτε άλλο τρόπο θέτει σε κυκλοφορία έγγραφα, έντυπα, συγγράμματα, σχέδια, εικόνες ζωγραφικής, εμβλήματα, φωτογραφίες, κινηματογραφικές ταινίες ή άλλα αντικείμενα άσεμνα, οποιουδήποτε είδους και εκείνος επίσης που μεταχειρίζεται οποιοδήποτε μέσο δημοσιότητας με στόχο τη διευκόλυνση της κυκλοφορίας ή της εμπορίας των άσεμνων αυτών αντικειμένων.

Στην προκείμενη περίπτωση, ο πρώτος από τους κατηγορούμενους Μ.Β. ήταν εκδότης των περιοδικών με τους διακριτικούς τίτλους Ε. και Σ.Σ. οι δεύτερος, τρίτος και τέταρτος ήταν τότε έμποροι και όλοι οι άλλοι κατηγορούμενοι ήταν περιπτερούχοι. Όπως αποδείχθηκε στην πόλη της Θεσσαλονίκης και κατά τον προαναφερόμενο χρόνο οι κατηγορούμενοι, με σκοπό εμπορίας, διανομής και δημόσιας εκθέσεως κατείχαν και έθεσαν σε κυκλοφορία ξενόγλωσσα και ελληνικά περιοδικά, στα οποία απεικονίζονταν φωτογραφίες και διάφορες παραστάσεις που πρόσβαλαν το κοινό αίσθημα και τη δημόσια αιδώ. Πρόκειται ειδικότερα για άσεμνα περιοδικά, τα οποία περιέχουν προκλητικές εικόνες ανδρών και γυναικών το περιεχόμενο των οποίων καταφανώς και βαναύσως προσβάλλει το αίσθημα της αιδούς του μέσου κοινωνικού ανθρώπου και πραγματικά ασκούν φθοροποιό επίδραση.

Όπως προκύπτει από το αποδεικτικό υλικό της προκειμένης ποινικής υπόθεσης έχει αποδειχθεί ότι ο σκοπός του πρώτου από τους κατηγορούμενους δεν ήταν μόνο η έκδοση των πιο πάνω περιοδικών, αλλά και η διάθεση και διανομή τους σε τρίτους. Βέβαια ο ίδιος υποστηρίζει στην απολογία του ότι ο σκοπός του ήταν η σεξουαλική απελευθέρωση. Ωστόσο τούτο απέχει από την πραγματικότητα, γιατί η χυδαιότητα των ερωτικών πράξεων σε καμιά περίπτωση δεν σημαίνει σεξουαλική απελευθέρωση. Οι άλλοι από τους κατηγορούμενους και συγκεκριμένα οι δεύτερος, τρίτος και τέταρτος, υπήρξαν έμποροι και στόχος τους ήταν η διανομή και η διάθεση των περιοδικών τούτων, γεγονός που έμμεσα από τους ίδιους ομολογείται. Τέλος, όλοι οι άλλοι υπόλοιποι από τους κατηγορούμενους στον κρίσιμο χρόνο διατηρούσαν περίπτερα και σκοπός τους ήταν η εμπορία των περιοδικών αυτών. Ειδικά έχει αποδειχθεί και το δικαστήριο τούτο πείστηκε πως όλοι αυτοί οι κατηγορούμενοι κατείχαν και διέθεταν στο αναγνωστικό κοινό τα ανωτέρω άσεμνα περιοδικά, τα οποία και είχαν τότε αναρτημένα έξω από τα περίπτερά τους. Επομένως ήταν προσिता σε κάθε πολίτη, ακόμη και στα ανήλικα παιδιά. Βέβαια στο δικαστήριο προβλήθηκε ότι τα περιοδικά βρισκόντουσαν αναρτημένα ράφια.

Το δικαστήριο έκρινε ότι πως δεν μπορεί να γίνει κανένας απολύτως λόγος για έργα τέχνης ή επιστήμης. Το γεγονός τούτο άλλωστε έγινε έμμεσα, αλλά και ρητά αποδεκτό από όλους γενικά τους κατηγορούμενους. Επομένως το περιεχόμενο των περιοδικών τούτων είναι πραγματικά άσεμνο, με την έννοια ότι από αυτό προκαλείται ο ερεθισμός των γενετήσιων πόθων και η διέγερση της νοσηρής φαντασίας των αναγνωστών και ιδίως των νεαρών ατόμων, σχετικά προς τη χυδαία εκπλήρωση της γενετήσιας ορμής και παρά φύση απολαύσεων. Με αυτά τα πραγματικά δεδομένα η ανωτέρω αξιόποινη παράβαση των κατηγορουμένων δεν έχει την έννοια ότι αυτή τελέστηκε δια του τύπου, ως οργάνου, αφού τα ίδια τα περιοδικά αποτελούν το σώμα του εγκλήματος και όχι το μέσο τέλεσης τούτου με την έννοια της θέσεως στην κυκλοφορία, που άλλωστε είναι πράξη άσχετη προς τη χρησιμοποίηση του τύπου, ως οργάνου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Βλαχόπουλος Σπ., Η ελευθερίας της τέχνης, ΔΤΑ 1999

Γεωργιάδης Α. Σ., Γενικές Αρχές Αστικού Δικαίου, Τρίτη Έκδοση, εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα- Κομοτηνή, 2002

Δαγτόγλου Π. Δ., Συνταγματικό Δίκαιο, Ατομικά Δικαιώματα, Τόμος Α', εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα- Κομοτηνή, 2005

Δημητρόπουλος Αν., Συνταγματικά δικαιώματα, Σύστημα Συνταγματικού Δικαίου, Τόμος Γ', β' έκδοση, Τεύχος I-III, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα- Θεσσαλονίκη 2008

Δημητρόπουλος Π., Δανιάς Π., Το δικαίωμα έκφρασης και η ελευθερία πληροφόρησης κατά το ελληνικό Σύνταγμα και την Ε.Σ.Δ.Α, Εφαρμογές Δημοσίου Δικαίου, εκδ. Αντ.Ν.Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 1991

Καλλινίκου Δ., Πνευματική Ιδιοκτησία & Συγγενικά Δικαιώματα, εκδ. Δίκαιο & Οικονομία, Π.Ν. Σάκκουλας, Αθήνα 2005

Καράκωστα Β., Γεωργοπούλου- Αθανασούλη Ε., Το Σύνταγμα, Ερμηνευτικά σχόλια -νομολογία, Τόμος Γ', Άρθρα 11-16, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 1996

Κοκολάκης Ε., Η ανησυχητική αύξηση της εγκληματικότητας, ΑρχΝ, 1983

Κόρσος Δ., Ελευθερία της τέχνης, της επιστημονικής ερεύνης και της διδασκαλίας κατά το σχέδιον του νέου Συντάγματος, Μελέτες, 1992

Μπαμπινιώτης, Λεξικό της νέας ελληνικής γλώσσας, εκδ. κέντρο λεξικολογίας, 2002

Μαυριά Κ.Γ., Παντελή Α.Μ., Συνταγματικά κείμενα, Τόμος Πρώτος, εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα 2007

Παρασκευά Ι.Θ., ο ηθικός κανών και το δίκαιον, Αθήνα 1961

Ραΐκου Αθ. Γ., Παραδόσεις Συνταγματικού Δικαίου (κατά το Σύνταγμα του 1975), Τόμος Β', Αντ. Ν. Σάκκουλας, Αθήνα-Κομοτηνή, 1984

Ρούκουνας Ε., Διεθνής Προστασία Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, εκδ. Αντ.Ν. Σάκκουλας, 1995

Σιδέρης, Άσεμνα θέματα και κινηματογράφος, Αρμενόπουλος, ΛΗ, 1984

Σκουρής Βασίλειος, Ιωάννου Κρατερός, Η ελευθερία της διαφήμισης, Θεσσαλονίκη 1996

Τσάτσος Δ., Συνταγματικό Δίκαιο Γ', Θεμελιώδη δικαιώματα Ι, Γενικό μέρος, εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα- Κομοτηνή

Φορτσάκης Π.Θ., Διοικητική Δικονομία, εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη 2007

Χρυσογόνος Κ.Χ., Ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα, εκδ. Αντ.Ν. Σάκκουλα, Αθήνα- Κομοτηνή 2002

ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ

ΠλημμΑΘ 12654/1978, Ποινικά Χρονικά ΚΗ', 1978, σ.639-645

ΕφΘεσσαλ 11178/72, Ποινικά Χρονικά, 1972, σελ. 769

C-388/01 Επιτροπής Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων,
<http://europa.eu.int>

ΜΠ ΑΘ 5208/2000- «Μν Γυναικείο αντιμυθιστόρημα»

Εφ ΑΘ 117/1954- «Βοκκακίου το δεκαήμερον»

Πλημ ΑΘ 2435/1978- Περιοδικά «Playmen» και «Le Ore»

ΑΠ 87/1985, ΝΟΒ, 1985, σελ. 507
ΤριμΠλημΘεσ 1760/1983, Αρμ 11,1983, σ.986-988
ΑΠ 1294/1987,ΠοινΧρ ΛΖ',1987,σ.999
ΜονΠρωτΑθ 17115/1988- «Ο τελευταίος πειρασμός»
Υπόθεση: *«Έκθεση Outlook»*
ΑΠ 1210/1988 - «Ο άσεμνος πίνακας»
ΑΠ 1194/1987- «Κινηματογραφική ταινία»
ΕφΑθ 6518/1969- «Το αρμένισμα» (του Μένη Κουμανταρέα)
Εφ. Κακ. Θεσσ. 2390/1991
ΕφΑθ 3403/1988- *«Προστασία καλλιτεχνικών έργων»*
ΣΤΕ 2568/1981, Αρμ. 1982